

De elektronische media in het Belgisch parlement

door Jan CEULEERS,

Docent aan de Vrije Universiteit te Brussel.
Redactiesecretaris bij de Belgische Radio en Televisie.

De doorbraak van de televisie, nu toch al zo'n dertig jaar geleden, heeft een dimensie toegevoegd aan het beleven van de democratie : het nieuwe medium heeft mogelijkheden geschapen voor een veelvuldig, zij het onrechtstreeks en éénrichtings-, maar toch vrij gepersonaliseerd contact tussen de beleidsbepalers en de burgersmassa.

Deels wegens de aanvankelijke onvolkomenheden en de logheid van het technisch instrumentarium, deels ook door de behoudende reflex en de plechtige traditie van het parlementaire milieu, kon de televisie haar monsterend oog niet zo dadelijk tussen de muren van het Paleis der Natie laten gluren.

Principieel en reglementair valt nochtans tegen de aanwezigheid van camera's en microfoons in het parlement niets in te brengen : de voltallige vergaderingen van Kamer en Senaat zijn voor het publiek toegankelijk. De kiezers hebben het recht toezicht te houden op de manier waarop hun mandatarissen zich van hun taak kwijten. De openbaarheid van de beraadslagingen uit zich rechtstreeks, door de toegankelijkheid voor het publiek, en onrechtstreeks op officiële wijze door de verspreiding van de Handelingen en het Beknopt Verslag, op onofficiële wijze door de persverslaggeving (1). De pers heeft het onbeperkte recht verslag uit te brengen over de openbare beraadslagingen.

Ofschoon de televisiecamera's het kiezerstoezicht zouden kunnen vergemakkelijken en doeltreffender maken, en zo de werking van de democratie zouden kunnen verfijnen, toch heeft het vele jaren geduurd alvorens de televisie, ondanks intussen verworven technische perfectie, haar intrede heeft kunnen doen in het parlement. Pas in 1974 werd het ijs gebroken

(1) Zie MAST A., *Overzicht van het Belgisch Grondwettelijk Recht*, Gent-Leuven, 1972, n° 121, blz. 129-130.

door de toen kersverse Kamervoorzitter Dries Dequae ; de BRT-RTB-televisie bestond op dat ogenblik al twintig jaar.

De toestand in het buitenland.

In het buitenland blijken radio en televisie evenmin makkelijk toegang tot het parlement te krijgen (2).

Merkwaardigerwijs heeft het *Britse parlement* (« Mother of Parliament ») zich tot op de dag van vandaag hardnekkig verzet tegen de toevallige of permanente aanwezigheid van camera's binnen zijn muren, op één enkel vroegtijdig experiment in 1968 na voor zuiver intern parlementair gebruik. Pas in februari 1975 besloot het Lagerhuis, op initiatief van de regering, een radio-experiment toe te staan. Het had plaats in juni 1975 en liep bevredigend af. Zowel in het Hoger- als in het Lagerhuis kon van 1978 af van start worden gegaan met radio-opnamen, ook van de commissievergaderingen, zonder enige beperking. Voor de televisie is het parlement echter nog altijd taboe.

In de *Bondsrepubliek Duitsland* hebben radio en televisie vrije toegang tot de vergaderingen van zowel de Bonds- als de Landsparlamenten. In principe is de toestemming van de voorzitter vereist, maar die werd nooit geweigerd. In de praktijk staat het radio en televisie vrij naar eigen goeddunken opnamen te maken van de parlamentsdebatten of ze rechtstreeks uit te zenden, geheel of gedeeltelijk. De Bundestag is met vaste televisieapparatuur uitgerust ; de Bundesrat niet. Het commissiewerk mag niet worden uitgezonden noch opgenomen.

In *Oostenrijk* is het de omroep toegestaan de voltallige zittingen van de Nationalrat (Kamer) op te nemen. In het laatavondsjournaal wordt stelselmatig een montage van het debat van de dag uitgezonden. Rechtstreekse uitzendingen zijn zeldzaam, afhankelijk van de beslissing van de omroep zelf. Het parlementaire vragenuur wordt geregistreerd en integraal uitgezonden in de late namiddag. Wettelijk is de Oostenrijkse omroep er toe gehouden verslag te doen over de werkzaamheden van de wetgevende instellingen met objectiviteit en volgens een onpartijdige keuze, alsmede de besprekingen uit te zenden (artikel 2 van de omroepwet). Binnen deze wettelijke grenzen is de journalistieke aanpak geaccepteerd.

(2) De European Broadcasting Union (EBU) in Genève heeft in juni 1977 een internationaal overzicht van de toestand aan haar leden bezorgd ; nota DPR/415 van 28 juni 1977. Dit document is niet gepubliceerd. Zie ook : PLAVSIC Wladimir S., La retransmission des débats parlementaires par la radio et la télévision, *Courrier Hebdomadaire CRISP*, Brussel, n° 734, 17 september 1976.

De zittingen van de *Deense* Folketing zijn vrij voor televisieopnamen en -uitzendingen, zonder voorafgaande toestemming. Wil de omroep ook commissievergaderingen opnemen of uitzenden, dan moet telkens de toestemming van de betrokken voorzitter worden verkregen.

In de *Verenigde Staten van Amerika* hebben de radio- en televisiestations vrije toegang tot haast alle Staatsparlementen, evenwel niet tot de twee nationale Kamers in Washington. Slechts bij uitzonderlijke gelegenheden of plechtigheden, zoals de toespraken van de President, worden microfoons en camera's toegelaten, maar de normale debatten mogen niet worden uitgezonden. De camera's zijn daarentegen wel toegelaten in de commissies van beide Kamers, na ruggespraak evenwel met de bevoegde voorzitter. Vooral de hoorzittingen in de Senaat vormen een gegeerd uitzendobject. Als richtlijn wordt de omroepstations meegegeven dat de reportages de bedoelingen en het opzet van de zittingen niet mogen vervalsen, noch het Congres, de Commissies of de parlementsleden in diskrediet brengen, noch de goede naam van het Congres, de Commissies en de parlementsleden in het gedrang brengen. De commerciële stations brengen meestal alleen een uittreksel in hun journaals. De Public Service daarentegen verzorgt af en toe rechtstreekse en volledige uitzendingen van commissiezittingen.

De parlementaire debatten in *Frankrijk* mogen eveneens door de radio en televisie worden uitgezonden. De stations zelf (TF-1 en A-2) bepalen welke debatten voor uitzending in aanmerking komen en leggen er de lengte en de aard van vast (rechtstreeks, opname, integraal, gedeeltelijk). Het Bureau van de Nationale Vergadering en van de Senaat verdeelt de beschikbaar bestelde zendtijd over de sprekers.

In *Italië* mag de RAI de parlementaire debatten slechts onrechtstreeks uitzenden via radio en televisie in twee gevallen, nl. ter gelegenheid van de regeringsverklaringen en van de Presidentsverkiezing.

Het *Nederlandse* parlement is een glazen huis. Radio en televisie hebben er de grootst mogelijke vrijheid om de openbare debatten uit te zenden. Ook het commissiewerk verloopt er in de openbaarheid, zodat de omroep hierover eveneens een beeld- of geluidsverslag kan brengen. De NOS mag integraal of gedeeltelijk uitzenden, rechtstreeks of uitgesteld, naar eigen goeddunken. Er wordt alleen verwacht dat de omroep daarbij objectief te werk gaat. Bovendien is het radio en televisie geoorloofd tijdens de schorsingen van de zittingen in de vergaderzaal of in de wandelgangen vraaggesprekken op te nemen met de politici.

De toestand in België.

Vóór 1974 was het parlement, op enkele uitzonderingen na, verboden terrein voor radio en televisie : de openbare beraadslagingen mochten niet worden opgenomen of gefilmd, en voor elk vraaggesprek met een politicus, zij het parlementslid of minister, moest, wilde het doorgang vinden in het Paleis der Natie, zelfs in de grote hal, de instemming verkregen hebben van de Kamer- of Senaatsvoorzitter. In tegenstelling tot zijn collega van de Senaat, die erg soepel optrad, hield de toenmalige Kamervoorzitter (A. Van Acker) streng de hand aan de (ongeschreven) regel, wat wel eens aanleiding heeft gegeven tot wrijvingen.

8 oktober 1974 was een keerpunt. In zijn dankrede noemde de pas gekozen Kamervoorzitter Dries Dequae zich voorstander van de rechtstreekse of uitgestelde uitzending van sommige parlementaire debatten. Wel beseffende dat niet iedereen in de Kamer gewonnen was voor die idee, voegde hij er meteen aan toe niet blind te zijn voor de moeilijkheden. Daarom kondigde hij overleg aan tussen de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de omroep om het probleem uit te diepen. Volgens de voorzitter was het nodig precieze richtlijnen op te stellen met het oog op een evenwicht in de verslaggeving.

De positieve ingesteldheid van voorzitter Dequae was naar eigen zeggen ingegeven door zijn bezorgdheid de belangstelling van het brede publiek voor de politiek en het parlementaire werk aan te wakkeren. Radio en televisie kunnen de onwetende burgers een juister, objectiever en rechtvaardiger beeld bijbrengen van het parlement en zijn werking, zo dacht de voorzitter (3).

De rede van de Kamervoorzitter kwam als een verrassing voor de beleidsmensen van de omroep. Er rezen al meteen enkele vragen met betrekking tot de programmering, de technische middelen en de aanpak.

Op het stuk van de *programmering* leek het onbegonnen werk de debatten integraal uit te zenden : de BRT en de RTB beschikten op dat ogenblik nog maar over één zendnet (1974). Hooguit zou één of ander « groot » debat voor uitzending in aanmerking kunnen komen, ofschoon daarvoor het hele zendschema zou moeten worden door elkaar gehaald. Alsnog leek de voor de hand liggende oplossing te bestaan in « samen-vattende reportages » in de journaals.

Op *technisch* gebied stond men nergens. In de Kamer was geen geschikte apparatuur voorhanden : de verlichting was onvoldoende ; en daarenboven ontbrak het aan microfoon- en camera-aansluitingen.

(3) Beknopt Verslag, Kamer van Volksvertegenwoordigers, gewone zitting 1974-1975, 8 oktober 1974, blz. 2-3.

De ernstigste moeilijkheid van alle, zo leek het althans destijds, was die van de *aanpak*, en daarmee verbonden de verantwoordelijkheid : wie zou het initiatiefrecht tot uitzenden hebben, de omroep of het parlement, en vervolgens : wie zou instaan voor de keuze van sprekers en van de passussen, de omroep of het parlement.

Op 15 januari 1975 had er een eerste overleg plaats tussen een delegatie van de Kamer, geleid door de voorzitter, en van de omroep, geleid door de beide directeurs-generaal van BRT en RTB. Er werd overeengekomen dat

- rechtstreekse integrale uitzendingen uitzonderingen zijn en samenvattende reportages in de journaals of speciale rubrieken aangewezen zijn ;
- de infrastructuur van de Kamer moet worden aangepast ten behoeve van de radio en de televisie (licht, geluid en bekabeling) ;
- dat de Kamer geen toezicht of censuur wil uitoefenen en de omroep vrij, maar binnen de wettelijke bepalingen inzake haar informatieopdracht, de verslaggeving mag verzorgen, op eigen initiatief maar met de toestemming van de Kamervoorzitter.

De vuurproef.

In de periode van woensdag 12 tot zaterdag 22 november 1975 heeft de omroep voor het eerst een beeldverslag gebracht van het debat in de Kamer over het wetsontwerp op de samenvoeging van de gemeenten. Daar intussen nog geen verbetering was aangebracht aan de infrastructuur van de vergaderzaal, werd de uitzending verzorgd met noodmateriaal : één vaste camera achteraan in de zaal en microfoons uitsluitend bij de voorzitter en op het spreekgestoelte, en een losse fel verblindende en onvoldoende verlichting. Het ging om « samenvattende reportages » in de journaals van radio en televisie, geen rechtstreeks werk dus.

De doop werd goed doorstaan. Er was wel even wrijving met een woordvoerder van de socialistische fractie, die zich bekloeg over het beeldverslag dat de televisie had gemaakt over een incident tussen hem en de voorzitter, maar uit het verder verloop van het debat bleek dat één en ander veeleer was toe te schrijven aan de beperkte technische middelen waarmee was gewerkt (4). Voor de Kamervoorzitter en voor de omroep was het inci-

(4) Beknopt Verslag, Kamer van Volksvertegenwoordigers, gewone zitting 1975-1976, 13 november 1975, blz. 122-123. Bij die gelegenheid trouwens keurde de Kamer eens-

dent een aansporing om voortgang te maken met het geschikt maken van het parlamentsgebouw voor opnamen en uitzendingen door radio en televisie.

Een jaar later, op 17 juni 1976, besliste het Bureau van de Kamer de kosten voor de aanpassing van het gebouw met het oog op televisieopnamen op zich te nemen (verlichting, bekabeling, commentatorsstandplaatsen en aansluitingspanelen). Er was een bedrag van zowat 11 miljoen frank mee gemoeid. De BRT-RTB moest zelf instaan voor het ter plaatse brengen, telkens als tot opname, resp. uitzending werd besloten, van camera's, microfoons en reportagewagens, die echter zonder veel rompslomp zouden kunnen worden aangesloten op de vaste infrastructuur.

Eind 1976 kwamen de aanpassingswerken klaar : de nieuwe uitrusting bleek bij uittesting opnamen van betere kwaliteit te waarborgen, dank zij een oordeelkundig geplaatste verlichting in de nok van de zaal en de mogelijkheid voortaan drie kleurcamera's in te schakelen zodat de hele zaal kon worden bestreken. Een teer punt bleef, uiteraard ook voor de radio, de deficiënte geluidsinstallatie die niet was vervangen.

Aan omroepzijde werd intussen de principiële beslissing genomen om van 1978 af van start te gaan met een tweede televisienet. Op die manier kon ruimte worden geschapen voor rechtstreekse uitzendingen uit het parlement tijdens de middaguren, hoewel de omroepleiding van oordeel bleef dat dergelijke uitzendingen tot de uitzonderingen moesten blijven behoren.

Het bleek dus, na verloop van amper twee jaar na de toespraak van Kamervoorzitter Dequae, dat niet alleen zich een omkering in de geesten had gemanifesteerd ten aanzien van uitzendingen uit het parlement, maar dat bovendien meteen werk was gemaakt van de praktische realisatie en daartoe van beide zijden — parlement en omroep — tegemoetkomend was opgetreden. De programmeringsmoeilijkheden bij rechtstreekse uitzendingen waren, mede door de invoering van een tweede televisienet, zo goed als volledig van de baan ; de technische bezwaren waren, op de geluidskwestie na, opgeruimd ; de aanpak en het initiatiefrecht waren tot zaak van de omroep geproclameerd.

De kijkdichtheid

Van de nieuwe vaste infrastructuur werd vrij geregeld gebruik gemaakt voor opnamen, bestemd voor het BRT- of RTBF-radio- en/of televisie-

gezind een Volksuniemotie goed, volgens welke de omroep haar informatietaak in volle onafhankelijkheid moet vervullen. Voorzitter Dequae onderstreepte nogmaals dat van enige inmenging zijnerzijds in de werkzaamheden van de verslaggevers geen sprake kon zijn.

journaal. Vijf keren werd ook een rechtstreekse uitzending van een parlementaire gebeurtenis op de beeldbuis gebracht :

- van 7 tot 9 juni 1977 de regeringsverklaring van Tindemans II met aansluitend het debat ;
- van 28 februari tot 2 maart 1978 de regeringsmededeling (door eerste minister Tindemans) over het zgn. Stuyvenbergakkoord met het debat ;
- op 22 en 23 mei 1978 de regeringsmededeling (door eerste minister Tindemans, minister van buitenlandse zaken Simonet en minister van defensie Vanden Boeynants) over de Shaba-kwestie ;
- op 25 oktober 1978 de regeringsverklaring van Vanden Boeynants ;
- van 5 tot 9 april 1979 de regeringsverklaring van Martens met het debat.

In tabel wordt een overzicht geboden van de belangstelling, die deze rechtstreekse uitzendingen bij het Vlaamse publiek hebben gewekt, gemeten naar de opgetekende kijkdichtheid (5).

In kolom 2 wordt de begin- en eindtijd van de uitzending aangegeven, evenals de overgang van het ene tijdsblok naar het andere, waarop de respectieve kijkdichtheden worden berekend ; zo'n overgangsmoment valt in de regel op 18 u, 20 u en 22 u. In kolom 4 wordt vermeld op welk televisienet de uitzending werd gebracht. Er valt op te merken dat in 1977 er nog geen tweede tv-net bestond en de uitzendingen over de regeringsverklaring van Tindemans II bijgevolg via alle BRT-kanalen, de latere 2de-net-kanalen inclusief, werden uitgestuurd. Terwille van de vergelijkbaarheid met de gegevens uit de jaren 1978 en 1979 (tijdens welke de netten wel waren gesplitst) werd voor 1977 in kolom 4 de vermelding 1-2 aangebracht.

Kolom 6 geeft de gemiddelde procentuele kijkdichtheid aan, met in kolom 7 de omzetting in aantal kijkers (1 % = 43.430 kijkers ouder dan 12 jaar). Kolom 8 vermeldt de totale gemiddelde kijkdichtheid van alle programma's in een bepaald tijdsblok, berekend over drie maanden. Dit percentage geeft zowat de « normale kijkdichtheid » voor een bepaald tijdsblok in een bepaald jaarkwartaal aan.

(5) Gegevens bereidwillig ter beschikking gesteld door H. SANTY, chef van de Studiedienst van de BRT.

TABEL I

Kijkdichtheid (BRT) voor rechtstreekse TV-uitzendingen van parlementsdebatten

(1) Datum	(2) Uur	(3) Tijdsduur	(4) Net	(5) Onderwerp	(6) Gem. KDH %	(7) Aantal kijkers	(8) Gem. KDH Kwartaal %
7 juni 1977	14.09-15.42	93'	1-2	<i>Regeringsverklaring Tindemans II</i>	1,9	82.517	4,29
8 juni 1977	10.04-12.17	133'	1-2	Debat	0,9	39.087	4,29
	14.07-17.00	173'	1-2	Debat	1,3	56.459	4,29
	10.08-12.41	153'	1-2	Debat	0,3	13.029	4,29
	14.07-18.00	233'	1-2	Debat	0,5	21.715	4,29
9 juni 1977	18.00-18.08	8'	1-2	Debat	0,8	34.744	4,29
	28 februari 1978	14.23-15.17	54'	2	<i>Regeringsmededeling Stuyvenbergakkoord</i>	0,4	17.372
1 maart 1978	14.11-15.30	79'	1-2	Debat	1,5	65.145	1,84
	15.30-18.00	150'	2	Debat	1,5	65.145	1,13
	18.00-20.00	120'	2	Debat	1,8	78.174	—
	20.00-20.03	3'	2	Debat	3,2	138.976	6,40
	20.31-22.00	89'	2	Debat	2,7	117.261	6,40
	22.00-22.42	42'	2	Debat	1,7	73.831	1,82
2 maart 1978	14.13-18.00	227'	2	Debat	0,9	39.087	1,13
	18.00-20.00	120'	2	Debat	1,9	82.517	—
	20.00-20.24	24'	2	Debat	2,3	99.889	6,40

TABEL I (vervolg)

(1) Datum	(2) Uur	(3) Tijdsduur	(4) Net	(5) Onderwerp	(6) Gem. KDH %	(7) Aantal kijkers	(8) Gem. KDH Kwartaal %
22 mei 1978	14.47-15.38	51'	1-2	<i>Regeringsmededeling Shaba</i>	0,4	17.372	2,48
23 mei 1978	14.12-18.00	228'	2	Debat	0,8	34.744	0,80
	18.00-19.45	105'	2	Debat	0,7	30.401	0,70
	19.45-21.00	75'	2	Debat	1,8	78.174	5,66
	21.00-22.00	60'	1	Debat	11,7	508.131	26,23
	22.00-23.19	79'	1	Debat	10,4	451.672	4,87
25 oktober 1978	14.38-14.54	16'	1-2	<i>Regeringsverklaring Vanden Boeynants</i>	0,4	17.372	2,48
5 april 1979	14.13-15.29	76'	1-2	<i>Regeringsverklaring Martens</i>	0,7	30.401	(*)
6 april 1979	14.03-18.00	237'	1-2	Debat	0,4	17.372	
	18.00-19.45	105'	2	Debat	0,3	13.029	
	19.45-21.45	120'	2	Debat	1,1	47.773	
9 april 1979	10.05-12.50	165'	1-2	Debat	0,3	13.029	
	14.04-15.30	86'	1-2	Debat	0,2	8.686	
	15.30-18.00	150'	2	Debat	0,3	13.029	
	18.00-20.00	120'	2	Debat	0,8	26.058	
	20.41-22.00	79'	2	Debat	0,8	34.744	
	22.00-23.03	63'	2	Debat	0,9	39.087	

(*) Bij het schrijven van deze bijdrage ontbraken de kwartaalgegevens nog voor de periode april-juni 1979.

Vaststellingen bij tabel.

a) *Algemeen*

- De kijkdichtheid voor het eerste net ligt beduidend hoger dan voor het tweede. Dit betekent dat de rechtstreekse uitzendingen uit het parlement, die van 1978 af in de regel op het tweede net worden geprogrammeerd, op het minst bekeken BRT-net lopen.
- De ochtend- en namiddaguren zijn, met betrekking tot de kijkdichtheid, erg ongunstig. De avondprogramma's worden gevoelig drukker bekeken. Meer dan de helft van de zendtijd, besteed aan de rechtstreekse verslaggeving uit het parlement, ligt in de « ongunstige » kijktijd.

b) *Specifiek*

De kijkdichtheid voor de rechtstreekse uitzendingen uit het parlement liggen doorgaans behoorlijk wat lager dan de gemiddelde kwartaal-dichtheid; deze matige tot ronduit lage belangstelling voor de parlementaire

TABEL II
Evolutie van de kijkdichtheid

<i>Tindemans II</i>	<i>Stuyvenberg</i>	<i>Shaba</i>	<i>VdB</i>	<i>Martens</i>
<i>Verklaring of mededeling</i>				
14 u 1,9 (1-2)	0,4 (2)	0,4 (1-2)	0,4 (1-2)	0,7 (1-2)
<i>Debat eerste dag</i>				
14 u 1,3 (1-2)	1,5 (1-2)	0,8 (2)	—	0,4 (1-2)
18 u —	1,8 (2)	0,7 (2)	—	0,3 (2)
20 u —	3,2 (2)	1,8 (2)	—	1,1 (2)
22 u —	1,7 (2)	10,4 (1)	—	—
<i>Debat tweede dag</i>				
14 u 0,5 (1-2)	0,9 (2)	—	—	0,2 (1-2)
18 u 0,8 (1-2)	1,9 (2)	—	—	0,6 (2)
20 u —	—	—	—	0,8 (2)
22 u —	—	—	—	0,9 (2)

uitzendingen is vooral merkbaar op het eerste net (met zijn door de band goede kijkcijfers), maar ook op het tweede net (dat doorgaans minder bekeken wordt). De uitzendingen uit het parlement zijn ontegensprekelijk geen topprogramma. Toch is er één opmerkelijke uitzondering: het Shaba-debat op 23 mei 1978 om 10 u 's avonds; onverwacht veel kijkers (10,4 %) op dit late uur (kwartaal-kijkdichtheid: 4,87 %) blijven bij hun tv-toestel voor het slot van het debat, met de replieken van de ministers en de eindstemming; het onderwerp, de afnemende concurrentie

op dit uur van de niet-BRT-zenders (6,8 %) en de keuze van het eerste net vormen allicht een verklaring voor dit ongewoon hoge cijfer.

Het is ook boeiend na te gaan of de belangstelling van het kijkend publiek door de maanden en jaren heen toe- of afneemt. Deze evolutie kan worden afgelezen van tabel 2.

De trend is duidelijk neerwaarts. De kwantitatieve belangstellingsgraad gaat in dalende lijn, zowel voor de regeringsverklaringen als voor de aansluitende debatten. Martens scoort gevoelig lager dan Tindemans II. Vooral voor de debatten is het aantal kijkers gezakt: Stuyvenberg en in mindere mate Shaba wekten iets meer belangstelling dan Martens. Tenslotte treedt ook een zekere kijkmoetheid in: het kijkerspubliek wordt uitgedund naarmate de dagen vorderen.

Evaluatie van een prille ervaring.

Twee jaar en vijf rechtstreekse uitzendingen zijn wellicht te beperkt om een definitieve evaluatie te maken van de intrede van de omroep in het parlement.

Toch is de aandachtige waarnemer genoopt tot enkele bedenkingen en kanttekeningen.

1. De precieze richtlijnen met het oog op het bereiken van het gewenste evenwicht in de reportages, waarover Kamervoorzitter Dequae het had in zijn inaugurale rede van 8 oktober 1974 (6) zijn nooit uitgevaardigd of op papier gezet. Toch is het nooit tot een incident gekomen tussen de Kamer en de omroep naar aanleiding van een rechtstreekse uitzending: regisseurs, cameramen, technici en commentatoren hebben blijkbaar hun opdracht naar ieders voldoening volbracht.

Wel heeft de Kamer een « comité voor advies voor het uitzenden van parlamentsdebatten via radio en televisie » opgericht, bestaande uit volksvertegenwoordigers, met als taak deze uitzendingen te volgen en desgewenst contact op te nemen met de leiding van de omroep. Het comité moet verder de voorzitter en het bureau van de Kamer inlichten omtrent alles wat strijdig mocht blijken met de journalistieke plichtenleer; tenslotte dient het comité suggesties te bestuderen en voor te leggen in verband met dat soort uitzendingen.

Dit comité is slechts één keer bijeengekomen met de hoogste vertegenwoordigers van BRT-RTBF, m.n. op 9 februari 1977, dit wil zeggen na

(6) Beknopt Verslag, Kamer van Volksvertegenwoordigers, gewone zitting 1974-1975, 8 oktober 1974, blz. 2-3.

het debat over de samenvoeging van gemeenten (dat met beperkte technische middelen werd opgenomen en in de vorm van samenvattingen in de tv-journaals wederuitgezonden) en vóór het debat over de regeringsverklaring van Tindemans II. Een evaluatie van de eigenlijke rechtstreekse uitzendingen, waarvan sprake in deze bijdrage, heeft, voor zover ons bekend, niet plaats gehad in de betrokken parlementaire adviescommissie, ofschoon er tijdens de bijeenkomst van 9 februari 1977 was afgesproken dat er geregeld contact zou worden gehouden tussen Kamer en omroep. Overigens bleken de commissieleden vooral bekommerd om het evenwicht en de keuze van de beeld- en geluidsfragmenten (in het raam van een samenvattende reportage), zonder evenwel tot een sluitende richtlijn te kunnen komen.

In feite is het probleem tweërlei. Vooreerst inhoudelijk, d.w.z. de keuze van de fragmenten voor de uitzendmontage bestemd enerzijds, en de toelichtende gesproken commentaar bij de rechtstreekse uitzending anderzijds; dit zijn journalistieke verantwoordelijkheden, waarin, zoals hoger aangestipt, de Kamer zich in principe niet wenst te mengen. Vervolgens vormtechnisch: d.w.z. het in beeld brengen van de beraadslagingen; dit is de verantwoordelijkheid van de regisseur.

Naar Nederlands voorbeeld schikken ook in België de omroepmedewerkers zich naar enkele ongeschreven regels, zoals geen extra nadruk leggen op lege banken en de privacy van de parlementsleden eerbiedigen (bv. geen slapende of lezende leden tonen, evenmin persoonlijke documenten in beeld brengen). Gestructureerde spelregels bestaan er echter niet.

2. De vraag is hoe het parlements lid heeft gereageerd op de komst van de radio, vooral van de televisie. Reden om het halfroond niet langer taboe te verklaren voor de camera's was in hoofde van voorzitter Dequae de noodzaak het parlementaire werk beter bekend te maken bij het publiek. Op die manier hoopte hij bij te kunnen dragen tot de herwaardering van het parlement, extern door meer begrip op te wekken bij de burgers voor het Kamerlid en inzicht te verschaffen in diens opdracht, intern door onder het ongenadig spiedend oog van de camera het Kamerlid ertoe aan te sporen zijn taak actief waar te nemen en het absenteïsme te bestrijden.

Het kan niet worden ontkend dat de aanwezigheid van de camera's effect heeft gesorteerd, echter niet altijd in de zin die de Kamervoorzitter zich had gewenst. Doordat de rechtstreekse uitzendingen beperkt waren tot « grote gelegenheden » zoals de regeringsmededelingen en -verklaringen waarvoor ook voorheen een meer dan gemiddelde interesse bestond bij de parlementsleden, heeft de televisie niet zo'n grote invloed gehad op de presentiecijfers. Toch heeft kijkend Vlaanderen voor het eerst de visu

kunnen ervaren wat onder absentisme wordt verstaan : vooral in de avonduren, op een ogenblik nochtans dat de kijkdichtheid het hoogst ligt, bleken heel wat banken leeg te staan. Dit neveneffect op de publieke opinie mag niet worden onderschat.

De camera's hebben ontegensprekelijk wél een invloed gehad op het gedrag van de parlementsleden zelf. In het besef dat de kiezers, hoe beperkt in aantal ook, meekijken, zijn sommige flink van de tongriem gesneden parlementsleden op de camera gaan spelen. Hun audience was m.a.w. niet langer meer de collega's-kamerleden. Deze publiekverandering heeft accentverschuivingen meegebracht in woordkeuze, in argumentatie, in toon ; het gevaar voor over-acting was op sommige momenten erg reëel ; incidenten waren zo nu en dan bepaald mediumgericht.

Een ander gevolg is dat de debatten oneindig uitliepen. Dit heeft te maken met de neiging van elke fractie om voor het oog van de camera zoveel mogelijk mandatarissen zo lang mogelijk aan het woord te brengen : de televisie zendt toch alles uit. Deze evolutie was duidelijk merkbaar bij het investituursdebat Martens, dat onnodig werd gerekt door een optocht van zich en elkaar herhalende sprekers, zowat zestig in aantal.

Bij dat alles kan worden geopperd of er niet te overhaast, zonder voldoende voorstudie, van start werd gegaan met dergelijke uitzendingen, zonder dat de Kamer, het parlementslicd, de omroep en het publiek er was op voorbereid. Er kan ernstig worden betwijfeld of het oorspronkelijk opzet — de burgers dichter bij hun vertegenwoordigers brengen — wel is gediend met deze improvisatie. Het effect dreigt zelfs averechts uit te pakken.

Wat kan en moet er worden gedaan ?

De parlementaire democratie is een te heilig goed om ze ongetwijfeld onbewust en te goeder trouw schade te berokkenen door ondoordacht optreden. Dit houdt evenwel geen pleidooi in tegen de aanwezigheid van de media in het parlement. Maar de lessen moeten worden getrokken uit de nog jonge ervaring.

De Kamer moet haar reglement aanpassen : de spreektijd beperken, de interrupties in goede banen houden, de stroom sprekers indijken, de gemandateerde woordvoerders groeperen op een vast uur (rekening houdend met het gunstigste kijkuur ingeval van rechtstreekse uitzending).

De omroep heeft geen belang bij rechtstreekse uitzendingen : van beeld zijn ze erg monotoon, zodat de camera nogal vlug verleid wordt door detail en op zoek gaat naar spektakel. Televisiehoogtepunten zijn eerder schaars en verdrinken in een zee van dode momenten. Bovendien slaan

dergelijke rechtstreekse uitzendingen weinig of niet aan bij het publiek, zodat veel energie wordt verbruikt voor een pover resultaat.

Zolang het Kamerreglement niet is aangepast in de zin, zoals hoger geschetst, doet de omroep er beter aan het te houden bij samenvattende reportages, liefst in een speciaal daartoe bestemde rubriek, die wat meer ruimte kan bieden voor beeld- en geluidsillustratie en duiding dan het gewone nieuwsjournaal. Zo'n optie vraagt niet minder inzet en bekwaamheid van het journalistiek en technisch personeel. Het omgekeerde is veel eer waar : een positieve maar toch kritische begeleiding van het parlementaire werk, ook achter de schermen, is moeilijker en delikater, maar zoveel zinniger dan het uitzenden zonder meer van eindeloze debatten.

Summary : Electronic media in the Belgian parliament.

During the last two years Belgian television has broadcast five parliamentary debates in full and live. They were either the first appearance of a new government or important government declarations. These broadcasts were encouraged by the president of the Lower House, who hoped to familiarize a large part of the electorate with the work of its members. Audience research has shown however that interest is low and is decreasing.

On the other hand, cameras have definitely influenced members' conduct : they attuned their appearances to the television audience, in tone, in wording and in argumentation. Sessions were also drastically prolonged.

Conclusion : neither the broadcasting authority nor parliament have any interest in the live and full broadcasting of parliamentary debates. It is much to be preferred to limit them to a summary, put in an appropriate context in a special program.

